

HYDRO

Nærings- og fiskeridepartementet
v/ekspedisjonssjef Mette Wikborg
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo

Vår dato: 2016-03-07
Vår ref.:
Vår kontakt:
Deres dato: 2016-02-16
Deres ref.: 16/1181
Side 1 av 17

Redegjørelse for Hydros handel i Tadsjikistan

1	Innledning	2
2	1993-2004: Innledning av samarbeid og avtaleinngåelser.....	3
2.1	Bakgrunn – behov for «kaldmetall»	3
2.2	Tadsjikistan	4
2.3	Avtalene	4
2.4	Retningslinjer	5
2.5	Styrets involvering.....	6
2.6	Ulike fagmiljøers involvering i viktige kontrakter	7
3	2005-2007: Tvist og nye avtaleinngåelser	7
3.1	Voldgift og oppgjørsavtale	7
3.2	Trepartsavtalen	10
3.3	HMS og samfunnsansvar	11
3.4	Retningslinjer	12
3.5	Styrets involvering.....	12
4	2007-2016: Håndteringen av Oppgjørs- og Trepartsavtalene.....	12
4.1	Avtalehåndtering	12
4.2	HMS og samfunnsansvar	13
4.3	Status for Oppgjørs- og Trepartsavtalene	14
4.4	Retningslinjer	15
4.5	Styrets involvering.....	15
5	Compliance i Hydro.....	16
6	Avslutning	17

1 Innledning

Det vises til brev av 22. februar 2016 fra Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) til Norsk Hydro ASA (Hydro) ved styrets leder. I brevet bes det om en grundigere redegjørelse for Hydros engasjement i Tadsjikistan, nærmere bestemt:

1. hvilke retningslinjer som har ligget til grunn for selskapets engasjement,
2. hvilke undersøkelser selskapet har gjort før og under sitt engasjement i Tadsjikistan, og
3. hvordan styret har vært involvert i saken på ulike tidspunkter.

Hydro vil med dette utdype notatet som ble overlevert til NFD i møtet 12. februar 2016 og som senere ble oppdatert og oversendt i epost 19. februar 2016. Siste versjon er også publisert på Hydros hjemmeside www.hydro.com.

Hydros handel i Tadsjikistan strekker seg over 20 år og gjelder først og fremst kjøp av aluminium og salg av råstoffet alumina. Det foreliggende faktum er omfattende, og har tidligere vært gjenstand for grundig behandling internt og eksternt. Høsten 2007 ble handelen omtalt i norsk media. I 2007-2008 ble det foretatt en grundig gjennomgang av handelen i Tadsjikistan. Konklusjonen var at det ikke var holdepunkter for at Hydro hadde begått noen lovbrudd eller brutt selskapets retningslinjer.

Redegjørelsen her bygger på dokumenter fra arkiver og elektronisk korrespondanse, samt samtaler med flere av Hydros ansatte som har jobbet med Tadsjikistan-handelen siden 1993. Hydros gjennomgang har bidratt til å systematisere vår informasjon om saken. Denne redegjørelsen har blitt utarbeidet over en relativt kort tidsperiode og det kan finnes ytterligere relevant informasjon. Hydro vil derfor arbeide videre med saken internt for å avklare om slik informasjon finnes.

Den følgende redegjørelsen griper på enkelte punkter inn i forretningsmessige forhold som normalt ikke kan omtales uten å bryte konfidensialitetsforpliktelser. Slike forpliktelser har tidligere begrenset Hydros adgang til å dele visse opplysninger angående avtaler og rettsprosesser som selskapet har vært involvert i. Nå omtales likevel slike forhold for å besvare NFDs spørsmål fullt ut, og for å gi en korrekt fremstilling av hvordan Hydro har håndtert handelen i Tadsjikistan.

Det er viktig for Hydro å understreke at selskapet har nulltoleranse for korrupsjon. Beskjeden fra ledelsen er klar; Hydro må hver dag gjøre sitt beste for å sikre at selskapet utøver virksomheten sin i samsvar med norsk og internasjonal anti-korrupsjonslovgivning.

I Tadsjikistan har Hydro utelukkende kjøpt og solgt varer til markedspriser. Hydro har ikke benyttet egne agenter eller mellommenn.

Den forretningsetiske problemstillingen er hvor langt det bør forventes at et selskap strekker seg for å undersøke om det foregår korrupsjon hos dets leverandører og kunder.

Forventningene på dette området har økt de senere årene. Hydro har fulgt denne utviklingen nøye. Hydro har gjennomgående jobbet systematisk med de etiske dilemmaene forbundet med dette, særlig ved handel i land som ligger langt ned på korrupsjonsindekser.

I den grad Hydro kan bidra positivt til verdiskaping samt sosial og økonomisk utvikling, så kan dette være en god måte å kombinere forretning og samfunnsansvar.

Som det fremgår av den følgende redegjørelsen, har Hydro gjentatte ganger forsøkt å bidra til forbedringer innen transparens, helse, miljø og sikkerhet i TadAZ¹. Manglende positiv utvikling på disse områdene var en vesentlig grunn til at Hydro i november 2009 besluttet å ikke inngå nye avtaler om kjøp av metall.

Styret har blitt orientert om handelen i Tadsjikistan som en ordinær sak av større verdi, på bakgrunn av den utfordrende situasjonen i landet samt når den finansielle eksponeringen og særskilte problemstillinger har gjort det naturlig. Styret ble orientert i 2003, 2004, 2005, 2007, 2008 og 2016, i enkelte år i flere møter.

Konsernsjefen vedtok Hydros første etiske retningslinjer (Code of Conduct) i 1995. Den slår fast at alle ansatte skal følge gjeldende lover og regler når de opptre på vegne av selskapet og drive virksomheten på en etisk forsvarlig måte, se vedlegg 1. Styret vedtok en ny versjon i 2003.

I perioden fra 1993-2012 har det vært en markant utvikling i lovbestemmelser og forventninger til samfunnsansvar og etikk. Styrets involvering har økt i takt med skjerpede krav med hensyn til lovgivning, samfunnsansvar og etikk, samt konsernets egen utvikling.

Den videre redegjørelsen er delt inn i tre hovedepoker:

- i) 1993-2004: perioden før leveransene av metall fra Tadsjikistan stanset ved årsskiftet 2004/2005,
- ii) 2005-2007: perioden hvor Hydro ikke hadde handel med Tadsjikistan og det pågikk en voldgiftssak etterfulgt av en avtale om oppgjør, og
- iii) 2007-2016: håndteringen av oppgjørs- og trepartsavtalene

Under hver av de ulike epokene har Hydro adressert hvilke retningslinjer som var gjeldende i selskapet og hvilken involvering styret har hatt i saken.

2 1993-2004: Innledning av samarbeid og avtaleinngåelser

2.1 Bakgrunn – behov for «kaldmetall»

I produksjon av primæraluminium i Norge inngår omsmelting av kaldmetall. Det innebærer å tilsette en mindre andel råaluminium av lavere kvalitet, eller aluminium som er støpt i en form som ikke er egnet til industriell bruk, i det flytende metallet. Etter tilsetning av legeringsmetall støpes så aluminium til ferdigprodukter for industriell bruk. Det sparer både kostnader, tid, energi og miljø å utnytte «overvarme» på flytende aluminium til å smelte kaldmetall. Flytende metall fra elektrolysen er for varmt til å kunne støpes ut direkte. Enten må man vente til det kjøles ned, eller man kan fremskynde nedkjølingen ved å tilsette kaldmetall. Avhengig av etterspørsel og totalt produksjonsvolum av flytende primæraluminium i Norge, brukes varierende mengde kaldmetall ved Hydros verk.

Med en betydelig produksjon av primæraluminium i Norge, og med en kommersiell strategi om å produsere større volumer med aluminiumprodukter enn Hydros egen elektrolysebaserte produksjon tilsa, hadde Hydro ved begynnelsen av 90-tallet en strategi om å kjøpe kaldmetall fra andre aluminiumprodusenter.

---

¹ TadAZ byttet navn til Tajik Aluminium Company (Talco) i 2007. For enkelhets skyld har Hydro benyttet TadAZ gjennom hele redegjørelsen.

Som en følge av oppløsningen av Sovjetunionen i 1991, ble det etablert mange nye nasjonalstater. Samtidig betød de politiske omveltningene en avslutning av «Comecon-avtalen», det økonomiske samarbeidet som landene bak «jernetppet» hadde basert vesentlige deler av sin utenrikshandel på. Alt dette innebar mange nye utfordringer og muligheter for de landene som ble berørt.

Aluminiumindustrien i de tidligere østblokklandene opplevde at den ikke lenger var underlagt sentralstyring. Industrien kunne imidlertid heller ikke lenger dra fordeler av etablerte systemer, institusjoner og lovgivning. De institusjonene som tidligere hadde sørget for sentralt innkjøp av for eksempel råstoffer og salg av ferdigprodukter eksisterte ikke lenger. I Russland førte en kombinasjon av sterkt redusert forbruk av aluminium til militærindustrien og en privatiseringsprosess i aluminiumindustrien, blant annet til at det ble eksportert store volum aluminium. Dette skapte negative prisreaksjoner i aluminiummarkedet og prisene falt til historiske bunnivå (perioden 1991-1994). Et naturlig marked for denne aluminiumen var Vest-Europa. Her kunne selgerne få oppgjør i konvertibel valuta, noe som for eksportørene var svært attraktivt.

Hydro var i denne perioden, i tråd med strategien, interessert i å kjøpe kaldmetall. Dette var ønskelig både for omsmelting ved egne verk og for å videreutvikle egen handel med kaldmetall på global basis. De mange, selvstendige smelteverkene i Russland var blant Hydros leverandører. Det samme var også flere andre aluminiumprodusenter fra de tidligere østblokklandene.

2.2 Tadsjikistan

Tadsjikistan oppnådde uavhengighet i 1991 etter sammenbruddet av Sovjetunionen, men var herjet av borgerkrig i perioden mellom 1992 og 1997 med betydelige tap av liv. Tadsjikistan har i dag om lag 8 millioner innbyggere og er et av verdens fattigste land. Økonomien domineres av gruvedrift, aluminiumproduksjon og landbruk. I tillegg er økonomien sterkt påvirket av bidraget fra tadsjikiske fremmedarbeidere i Russland, som sender penger hjem. Landet grenser ikke mot noe hav.

I Tadsjikistan var situasjonen etter løsrivelsen fra Sovjetunionen betydelig annerledes enn i for eksempel Russland. Tadsjikistan hadde ikke privatisert sitt store smelteverk, TadAZ, men valgt å la det forbli på statlige hender. Det var akutt mangel på likviditet i konvertibel valuta. Banksektoren var nærmest ikke-fungerende både på nasjonalt og internasjonalt nivå, og var sjelden til praktisk hjelp i forbindelse med betalinger i fremmed valuta. Verken pengemarkedet (det kortsiktige finansieringsmarkedet) eller kapitalmarkedet (det langsiktige finansieringsmarkedet) fungerte på noen sammenlignbar måte med det som fantes i den vestlige verden. Telekommunikasjon var nærmest ikke-eksisterende. Ingen hadde klart å erstatte de tidligere sentraliserte innkjøps- og salgsorganisasjonene med tilsvarende kompetente organisasjoner knyttet til smelteverkene. Alt skulle bygges opp helt fra grunnen, og dette tok lang tid. Det fantes i liten grad lokale leverandører av nødvendige råvarer til forsyning av smelteverket, og driften var derfor avhengig av import av blant annet alumina.

2.3 Avtalene

Hydros første kontakt med Tadsjikistan og aluminiumverket TadAZ skjedde i form av en barterkontrakt i 1993. Barter-avtaler innebærer å bytte varer som et alternativ til betaling med oppgjør i penger (konvertibel valuta). I praksis fungerte dette slik at partene ble enige om verdiene på de varene som skulle byttes, og leverte hver sine laster som reflekterte disse verdiforholdene. Dersom Hydro for eksempel leverte anoder til en verdi av USD 1 million og metallprisen var USD 2000 per tonn, så ville motytelsen være 500 tonn aluminium. Avtalene fungerte en stund, men grunnet borgerkrigen (1992-1997) ble aluminiumverket etter hvert ikke i stand til å levere det avtalte kvantum metall til Hydro, som oppgjør for anoder levert av Hydro for bruk i

aluminiumproduksjonen. Hydro stanset derfor anodeleveransene, men opprettholdt likevel kontakten med aluminiumverket. Det var Hydros håp at TadAZ, så snart borgerkrigen var over, igjen kunne bli i stand til å gjøre opp sin gjeld. Etter at borgerkrigen var over, skulle det vise seg at Hydro ikke var alene om å ha utestående hos TadAZ. En rekke aluminiumkunder hadde levert ulike varer og tjenester til TadAZ, uten å ha fått oppgjør.

Det Guernsey-registrerte handelsfirmaet Ansol, eid av en tadsjikisk forretningsmann, Avaz Nazarov, var i 1998 interessert i å selge Hydro metall som Ansol hadde kjøpt fra TadAZ. Etter en stund skulle det vise seg at Ansol hadde inngått en betydelig kontrakt med TadAZ (både for leveranser av råstoff til, og salg av metall fra, TadAZ). Kontrakter ble inngått mellom Hydro og Ansol basert på «oppgjør ved levering». Hydro var ikke Ansols eneste kunde for kjøp av TadAZ-metall.

Våren 2000 startet diskusjonene med Ansol om å vurdere mulighetene for å bidra med finansiering av aluminiumvirksomheten i Tadsjikistan. Siden Hydro ikke anså Ansol som kredittverdig for den finansiering som var ønsket, ble det diskutert ulike finansieringsopplegg og alternative metoder for å redusere politisk og kommersiell risiko knyttet til en eventuell finansiering.

Det var et ufravikelig krav fra Hydro at gjelden fra 90-tallet skulle gjøres opp i sin helhet før Hydro i det hele tatt ville vurdere å inngå noen ny avtale med TadAZ. Dette kom i stand gjennom en trepartsavtale mellom TadAZ, Ansol og Hydro. Med denne avtalen på plass, kunne Barter- og Aluminiumavtalene signeres sommeren 2000.

Avtalestrukturen som ble valgt, var en kombinasjon av en Barter-avtale mellom TadAZ og Hydro (hvor Ansol var oppnevnt som TadAZ' – og ikke Hydros – agent) og en metallavtale mellom Ansol og Hydro (Aluminiumavtalen). Under Barter-avtalen skulle Hydro levere råvarer, i all hovedsak alumina, til TadAZ og få metall levert som oppgjør senere. Under Aluminiumavtalen skulle Hydro kjøpe en viss aluminiumtonnasje månedlig fra Ansol. Ansol påtok seg under Aluminiumavtalen å gjøre opp overfor Hydro for de ulike kommersielle og finansielle elementene som ikke var en del av Barter-avtalen.

Selv med et endelig oppgjør av gammel gjeld fra TadAZ, var det ikke aktuelt for Hydro å ta en stor kredittrisiko på TadAZ under en ny Barter-avtale. TadAZ var ute av stand til å skaffe seg noen finansiering fra utenlandske banker, og lokale banker hadde ikke noe alternativ å tilby.

Denne eksponeringen ble avhjulpet med en forsikringspolise, som ville dekke det meste av Hydros tap dersom aluminiumleveransene under den nye Barter-avtalen skulle stoppe opp.

Barter-avtalen hadde opprinnelig en finansieringsramme på USD 25 millioner. Denne ble i 2002 utvidet til USD 33 millioner, deretter til USD 100 millioner i 2003 og til USD 125 millioner i 2004. I tillegg ble kredittiden økt fra de opprinnelige 120 dager til 180 dager. Kredittrisikoen knyttet til TadAZ' finansieringsramme, var under hele perioden forsikret hos et stort antall forsikringsselskaper. Hydro hadde en egenandel under disse forsikringsavtalene.

Som følge av Hydros økende finansiering av TadAZ gjennom Barter-avtalen, ble det mulig for aluminiumverket å utvide sin metallproduksjon betydelig. Tadsjikistans valutainntekter økte og Hydro ble aluminiumverkets største kunde. Høsten 2004 ble det avtalt at Hydro i 2005 skulle kjøpe 336 000 tonn av TadAZ' totale årsproduksjon, som ble estimert til noe over 400 000 tonn.

2.4 Retningslinjer

Konsernsjefen vedtok Hydros første etiske retningslinjer (Code of Conduct) i 1995. Den slår fast at alle ansatte skal følge gjeldende lover og regler når de opptrer på vegne av selskapet og drive virksomheten på en etisk forsvarlig måte, se vedlegg 1. Styret vedtok en ny versjon i 2003.

Hydros styrende dokumenter på konsernnivå har siden 1999 vært eksplisitte på at selskapet har null-toleranse for korrupsjon, se vedlegg 2. I dette styrende dokumentet (Industriutvikling og samfunnsansvar), etablerte Hydro en konsernbestemmelse knyttet til samfunnsansvar. Mens Code of Conduct er rettet mot hver enkelt ansatt, er konsernbestemmelsen knyttet til samfunnsansvar rettet mot de ulike deler av selskapets organisasjon og ledelse. Sistnevnte fastslår at det er et lederansvar på alle nivåer å sikre at det ikke skal forekomme bestikkelser eller annen form for korrupsjon. I 2003, blant annet som følge av at korrupsjonsbegrepet i straffeloven ble utvidet, ble Hydros etiske retningslinjer igjen revidert, se vedlegg 3. I tillegg til de formelt godkjente styrende dokumenter, utga Hydro praktiske veiledere og håndbøker som blant annet inkluderte «Invitation to dialogue» (2002), vedlegg 4, «Invitation to action» (2004), vedlegg 5 og «Du og Hydro» (2004), vedlegg 6. Sistnevnte ble distribuert til alle ansatte på nyåret 2005. Formålet med «Du og Hydro» var, på en lettfattelig måte, å lære opp alle ansatte i hva de måtte kunne om Code of Conduct spesielt og øvrige styrende dokumenter generelt. Den ble utgitt på 15 språk, herunder russisk. Alle disse var ment å hjelpe ansatte i deres daglige arbeid med å etterleve standarden som var satt.

På 90-tallet, og ved inngåelsen av Barter- og Aluminiumavtalene i 2000, lå hovedfokuset på å håndtere eksponeringen Hydro hadde knyttet til kredittrisikoen som følge av kommersiell og politisk risiko, i tillegg til overholdelse av gjeldende lover og regler. Fokus på etikk, samfunnsansvar samt helse, miljø og sikkerhet (HMS) tiltok da omfanget av avtalene økte i 2003. I den forbindelse ønsket Hydro å se på mulighetene for å bidra til en positiv utvikling ved aluminiumverket. Det ble gjort en rekke vurderinger internt av hvordan Hydro kunne bidra på best mulig måte, se også punkt 2.6.

2.5 Styrets involvering

På 90-tallet og i starten av 2000 var Hydro et stort industrikonglomerat med virksomhet innenfor landbruk, olje og gass, energi, fiskeoppdrett, petrokjemi, magnesium og aluminium. Hydros engasjement i Tadsjikistan besto i å bytte råvarer mot aluminium. Avtalene knyttet til dette ble ikke underlagt styrebehandling, og det var heller ikke påkrevet i henhold til Hydros fullmaktmatrise, verken ut fra den økonomiske eksponeringen eller andre forhold.

Styrets involvering i løpende drift bestemmes blant annet av den finansielle verdien eller eksponeringen ved en kontrakt, om det er saker av vesentlig eller uvanlig karakter eller stor viktighet i forhold til selskapets situasjon.

Hydrostyrets instruks fra 2001 klargjør ansvarsfordelingen mellom styret og konsernsjefen. Styret skal blant annet fatte beslutning i saker av stor økonomisk betydning, føre tilsyn med den daglige driften og påse at det finnes adekvate interne styrende dokumenter, prosesser og systemer blant annet for etisk adferd og rettslig etterlevelse.

Fra 2002 rapporterte internrevisjonen halvårlig til styrets revisjonskomite. I kjølvannet av Statoils Horton-sak i Iran hadde internrevisjonen en overordnet gjennomgang av mange utenlandske engasjementer, blant annet forholdet til TadAZ. I 2004 presenterte internrevisjonen en halvårsrapport for styrets revisjonskomite. Internrevisjonen konkluderte med at det generelle inntrykket var at det var stor oppmerksomhet blant ledelsen med hensyn til etisk adferd, men at selskapet burde arbeide videre med å se hvordan man kunne medvirke til at også forretningsforbindelser etterlever de samme standardene som Hydro.

Under konsernsjefens redegjørelse, i oktober 2003, ble styret og bedriftsforsamlingen orientert om at Hydro hadde inngått Barter-avtalen med smelteverket TadAZ med 3 års varighet og Aluminiumavtalen om ytterligere kjøp av TadAZ-produsert metall fra Ansol. Dette var i forbindelse med at barter-finansieringen ble økt til USD 100 millioner (se punkt 2.3).

I september 2004 ble styret skriftlig orientert i konsernsjefens redegjørelse om forhandlingene mellom partene om en ytterligere utvidelse av avtalene. Styret ble da også informert om at Tadsjikistan var utfordrende politisk, miljømessig og økonomisk, samt at det var sterkt fokus på å håndtere problemstillinger knyttet til samfunnsansvar og HMS i samarbeidet med TadAZ på en god måte.

2.6 Ulike fagmiljøers involvering i viktige kontrakter

I beslutningsprosesser, som for eksempel oppkjøpstransaksjoner, investeringer og langsiktige forsyningsavtaler, har ulike fagmiljøer i Hydro gjennom mange år vært involvert for å sikre et så grundig og objektivt beslutningsgrunnlag som mulig. Dette inkluderte involvering fra blant annet finansiell kontroll organisert under konsernets CFO, som også påser at innstillinger til konsernledelsen og styret for større økonomiske beslutninger inneholder relevante vurderinger av risiko og avbøtende tiltak av forhold som CSR, HMS og andre forhold av ikke-finansiell karakter. I tillegg vil juridisk-, CSR- og HMS-avdelingene regulært være involvert i saksutviklingen. Den brede involveringen bidro til å få relevante fakta belyst fra ulikt perspektiv og tiltok i tråd med at Hydros engasjement i Tadsjikistan utviklet seg. Jo større andel av aluminiumverkets totale produksjonskapasitet Hydro kjøpte, desto grundigere gjennomgang og vurderinger ble gjort.

I forkant av utvidelsen av Barter- og Aluminiumavtalene i september 2003, ble det foretatt en intern juridisk vurdering av de rettslige aspektene. Konklusjonen var at det ikke var holdepunkter for at Hydro hadde begått noen lovbrudd eller brutt selskapets retningslinjer.

Representanter for CSR og HMS, samt teknisk personell, var i Tadsjikistan i 2004 for å vurdere forholdene, identifisere forbedringsmuligheter og anbefale tiltak. Dette ble ansett som viktig fordi Hydro var blitt TadAZ' største kunde.

I perioden 2003-04 ble samarbeidet med TadAZ behandlet 7 ganger i konsernledelsen, inkludert en gjennomgang av dilemmaene knyttet til å drive forretning i Tadsjikistan.

3 2005-2007: Tvist og nye avtaleinngåelser

3.1 Voldgift og oppgjørsavtale

Leveransene under Barter-avtalen fikk en brå avslutning i slutten av desember 2004, da TadAZ avsluttet alle sine forretninger med Ansol, og med Hydro. TadAZ byttet ut Ansol med CDH Investment Corp (CDH) som ny tolling-partner². På dette tidspunktet manglet Hydro leveranser av 71 000 tonn aluminium, som var forhåndsbetalt med alumina levert i henhold til Barter-avtalen. Metallet hadde en verdi på rundt USD 125 millioner. I tillegg ble 8 580 tonn aluminium, som Hydro hadde eiendomsretten til, holdt tilbake av den tadsjikiske påtalemyndigheten.

I begynnelsen av 2005 hadde Hydro dialog og møter med TadAZ og tadsjikiske myndigheter for å få TadAZ til å oppfylle forpliktelsene under Barter-avtalen, uten at det kom til en løsning. Hydro ble underrettet om at metall fra aluminiumverket måtte kjøpes fra CDH. Dette ble konsekvent avvist av Hydro på grunn av manglende transparens.

I februar 2005 innledet Hydro voldgiftssak mot TadAZ i London, i tråd med reglene til London Court of International Arbitration. Dette ble gjort for å ivareta Hydros rettigheter under Barter-avtalen

---

² Verksleie («tolling») vil si at leietager bringer inn råstoffer og tar ut det ferdige produktet mot å betale en avtalt verksleie («tolling-fee»)

med hensyn til manglende leveranser og tilbakeholdt aluminium. TadAZ anførte under saken en rekke påstander, herunder at Hydro visste, eller burde visst om, påstått korrupsjon og overprising av råstoffleveransene.

Nærmere ett år etter leveringsmisligholdet, fikk Hydro i november 2005 fullt medhold av voldgiftsretten. I dommen ble Hydro tilkjent om lag USD 150 millioner i erstatning med tillegg av renter og omkostninger.

TadAZ bestred avgjørelsen ved å anke til High Court. Anken ble trukket da retten, som betingelse for å behandle anken, krevde at TadAZ stilte sikkerhet ved å deponere hele beløpet i tråd med domsslutningen. TadAZ nektet å deponere USD 150 millioner. Følgelig ble voldgiftsrettens avgjørelse rettskraftig. Selv om avgjørelsen er konfidensiell, ble en del av voldgiftsrettens resonnementer og konklusjoner gjort kjent gjennom High Courts offentlige kjennelse.

Det fremgår av kjennelsen at TadAZ blant annet påsto at Barter-avtalen ble brukt som et verktøy for å bedra smelteverket, gjennom et opplegg som tillot Ansol å kreve overpriser for råmaterialer. Det ble også hevdet at Ansol hadde gjennomført utilbørlige betalinger til TadAZ' verkssjef. Hydro ble ikke anklaget for å ha oppnådd, eller har vært i posisjon til å få, noen overdreven fortjeneste gjennom Barter-avtalen. Det ble heller ikke påstått at Hydro hadde opptrådt bedragerisk, eller gitt eller mottatt bestikklser. TadAZ' gjorde derimot gjeldende at Hydro visste eller burde ha visst om Ansols påståtte bedrageri.

Selv om voldgiftsretten ikke traff noen endelig avgjørelse med hensyn til det påståtte bedrageriet, kom den til at Hydro ikke hadde vært kjent med noe bedrageri. Det fremgår i denne forbindelse blant annet at Hydro var *“entirely innocent of any bribery or fraud”*, og at det var *“absolutely no evidence of lack of probity on the part of Hydro or Hydro's employees involved in the transactions with Ansol and TadAZ.”* Det ble videre konkludert med at *«since Hydro is entirely innocent of any bribery or fraud, the Tribunal considers that the equitable course would be to enforce the Barter Agreement»*.

Hydros forsikringsselskaper dekket Hydros tap, med unntak av egenandelen. Hydro var imidlertid under de relevante polisene forpliktet til å gjøre alt som er nødvendig og som med rimelighet kan kreves for å bistå forsikringsselskapene med å gjenvinne tapet.

Hydro undersøkte ulike muligheter for inndrivelse av kravet på USD 150 millioner, som selskapet ble tilkjent av voldgiftsretten. Etersom Tadsjikistan på det tidspunktet ikke hadde tiltrådt New York-konvensjonen om anerkjennelse og fullbyrdelse av utenlandske voldgiftsdommer, var det ikke mulig å tvangsfullbyrde voldgiftsdommen i Tadsjikistan. Dessuten antok man at TadAZ ikke hadde verdier av betydning utenfor Tadsjikistan. Hydro måtte derfor vurdere andre mekanismer for å få inndrevet kravet.

Hydro gikk i dialog med TadAZ, men frem til sommer 2006 ga ikke det resultater. I juni 2006 var Hydro og det norske utenriksdepartementet (UD) invitert til Dusjanbe for å drøfte mulige løsninger. Ambassadør Øyvind Nordsletten beskriver møtet slik i sitt brev til UD:

«Hydro redegjorde for bakgrunnen og den rettskraftige dommen, og gjorde det klart at man nå forventet at den tadsjikiske part uten opphold fremla et forslag til løsning som innebar at Hydros utestående ble innfridd. TadAZ' talsmenn redegjorde for deres syn og fremmet en skisse til løsning. Denne fremsto som klart utilstrekkelig og kunne ikke aksepteres av Hydro.»

I denne forbindelse etablerte Hydro også kontakt med Verdensbankens og EBRDs representanter i Dusjanbe i et forsøk på å få Tadsjikistan til å anerkjenne og fullbyrde internasjonale voldgiftsdommer.

Det ble etter hvert klart at TadAZ ikke var villig til å betale tilbake en nevneverdig del av forsikringsselskapenes og Hydros utestående krav på USD 150 millioner, med mindre Hydro var villig til å inngå nye kommersielle kontrakter.

Hydro ble informert om at den tadsjikiske regjeringen hadde bestemt at TadAZ skulle drives på basis av verksleie (tolling-basis). TadAZ insisterte derfor på at de skulle ha anledning til å overdra eventuelle kommersielle avtaler til en tolling-partner. Hydros dilemma ble om selskapet skulle oppgi hele, eller en vesentlig del, av kravet eller akseptere et videre samarbeid med TadAZ og en tolling-partner for å få tilbakeført verdier. Vesentlig i denne vurderingen var også hensynet til forpliktelser overfor forsikringsselskapene.

I forhandlingene med TadAZ uttrykte Hydro bekymring for at involvering av en tolling-partner kunne redusere transparensen i avtalekonstruksjonen, og at det derfor var å foretrekke at TadAZ ble fastholdt som avtalepart. Hydro gjorde det klart at TadAZ' daværende tolling-partner, CDH, i alle tilfelle ikke kunne aksepteres som avtalepart for Hydro. Dette ble begrunnet med mangelen på CDHs transparens, herunder at CDH nektet å opplyse om aksjonærenes identitet. Verdensbanken og EBRD, som i flere år hadde jobbet for økt transparens i Tadsjikistan, hadde også gitt uttrykk for at CDH ikke kunne godtas. TadAZ gikk til slutt med på å erstatte CDH med en ny tolling-partner.

Etter grundige juridiske og etiske interne vurderinger, aksepterte Hydro at TadAZ kunne overdra sine rettigheter og plikter, men under forutsetning av at det var transparens rundt eierskapet til den nye tolling-partneren og at denne ble godkjent av Hydro. I vurderingen skulle Hydro ha rett til å legge vekt på blant annet eiersammensetningen, og hvorvidt den aktuelle tredjeparten kunne aksepteres av Verdensbanken og EBRD.

I tillegg satte Hydro som minimumsvilkår med hensyn til tolling-partnerens eierskap at selskapet skulle være minst 70% eid av den tadsjikiske stat, og at den resterende eierandelen måtte være «*beneficially owned by parties at arms length from the Tajik government (provided that those parties are otherwise acceptable to Hydro)*». Fra Hydros side var vurderingen at dette ville utgjøre betydelige forbedringer i forhold til CDH, som først var foreslått.

Dette resulterte i en avtale om oppgjør av utestående krav inngått med TadAZ i desember 2006 (Oppgjørsavtalen), som var en kombinasjon av tilbakebetaling, aluminaleveranser og metallkjøp over flere år. Slik skulle Hydro få dekket en vesentlig del av kravet, tilkjent av voldgiftsretten i London. Oppgjørsavtalen ble signert under en åpen seremoni i den tadsjikiske nasjonalbanken, med representanter fra den tadsjikiske regjeringen, UD, Verdensbanken og EBRD tilstede.

Hovedpunktene i Oppgjørsavtalen er som følger:

- USD 94 millioner skulle betales kontant over en periode på ca. fire år
- Kjøp av metall på 120 000 tonn per år over en fireårsperiode,
- Salg av alumina på 150 000 tonn per år over en treårsperiode basert på årlige prisforhandlinger, og
- Teknisk støtte og HMS-bistand til TadAZ fra Hydro.

Slik leveransene var avtalt, ville metall- og aluminaleveransene ha blitt fullført i henholdsvis 2010 og 2009.

Når det gjaldt de kommersielle kontraktene var disse basert på markedspriser³ og godkjent av forsikringsselskapene. For TadAZ, Hydro og forsikringsselskapene var dette en totalpakke som var akseptabel for alle.

3.2 Trepartsavtalen

Hydro ble gjort kjent med at TadAZ planla en anbudsrunde for å velge ny tolling-partner. Etter det Hydro kjenner til, ble anbudsrunder gjennomført over en treukersperiode. Hydro hadde ikke innsyn i anbudsprosessen, men Verdensbanken var tilstede under åpningen av budene. I første kvartal 2007 ble det informert om at Talco Management Ltd. (TML), registrert på British Virgin Islands (BVI), hadde blitt utpekt som ny tolling-partner. TML var indirekte 70% statseid, mens de resterende 30% var eid av tre enkeltpersoner. Gjennom arbeidet med denne redegjørelsen er Hydro blitt kjent med at eiersammensetningen av TML er tilgjengelig på internett, og vurderer det dermed slik at det kan opplyses om dette uten å bryte avtalens konfidensialitetsforpliktelse. Daværende eierne i TML var: statselskapene Vostokredmet⁴ (35%), BarkiTojik⁵ (35%), og de tre enkeltpersonene Ismatullo Hayoev (10%), Jamshed Abdulov (10%) og Maruf Orifov⁶ (10%).

TadAZ ba om Hydros samtykke til å overføre sine rettigheter og plikter etter Oppgjørsavtalen (med hensyn til kjøp av alumina og salg av aluminium) til TML. Hydro iverksatte deretter en undersøkelsesprosess for å fastslå hvorvidt TML kunne aksepteres som kontraktpart.

Med hensyn til de etiske sidene, ble blant annet følgende omstendigheter identifisert og vurdert i forkant av Hydros samtykke:

- Det ble oppgitt flere grunner til at TML var registrert på BVI. Det mest fremtredende var et ønske om å isolere kontantstrømmer og metall fra rettslige krav fra tredjeparter. Hydro var innforstått med at etablering i et såkalt skatteparadis generelt kunne medføre økt risiko for korrupsjon og unndragelse av midler som følge av blant annet manglende transparens. Med Hydros erfaring fra forsøk på å fullbyrde kravet fra voldgiftsdommen mot et tadsjikisk selskap i Tadsjikistan, kunne det også være en viss fordel å ha et selskap registrert i et land med et velfungerende rettssystem.
- Hydro fikk innsyn i tolling-avtalen mellom TadAZ og TML, som ble delt med EBRD og Verdensbanken. I denne avtalen var tolling-avgiften i en toårsperiode låst til et bestemt beløp per tonn produsert aluminium. Avgiften ble vurdert som rimelig i lys av en historisk LME-pris. Den ville vært fordelaktig ved lavere pris og ufordelaktig ved høyere enn historisk LME-pris. Hydro uttrykte bekymring over tolling-strukturen, og pekte på at Hydro ville foretrekke en flytende tolling-avgift basert på en prosentsats av LME-prisen.

---

³ For aluminiumkontrakter er markedsreferansen LME-prisen som noteres daglig på Londons metallbørs, London Metal Exchange (LME). Denne ble også brukt som referanse i kontrakten med TadAZ (og senere videreført på identiske vilkår til ny tolling-partner). Prisen som fastsettes på aluminiumprodukter har i tillegg til basisprisen (LME) en tilleggspris (premium) eller rabatt; alt avhengig av produktets form, metallurgiske kvaliteter, leveringssted mm. De referanseprisene som noteres på LME, er for det enkleste metallproduktet som kan leveres til for eksempel et LME-godkjent varehus mot kontant oppgjør og har bestemte toleransegrenser for blant annet metallurgisk innhold. Slikt metall blir da referert til som LME-godkjent metall. Metallet fra TadAZ var ikke godkjent for leveranser til LME-godkjente varehus på grunn av forurensninger i metallet, som silisium og jern, og ble derfor handlet til en rabatt.

⁴ Statseid konglomerat

⁵ Statlig kontrollert energiselskap

⁶ Maruf Orifov ble i 2008, i følge kilder på internett, dømt for korrupsjon i Tadsjikistan

- I tillegg til Hydros egne undersøkelser, innhentet Hydro en «Reputational Due Diligence - Open Source Research» av TML og dets eiere fra en uavhengig tredjepart. Undersøkelsen avdekket ingen omstendigheter som ble oppfattet som skadelige for deres omdømme. Det ble opplyst at de private eierne var tadsjikiske forretningsmenn med utstrakte nettverk. Det ble ikke funnet noe informasjon som indikerte at noen av dem hadde vært involvert i – eller gransket for – uredelig eller ulovlig virksomhet. Imidlertid ble det opplyst om miljøforurensning i Vostokrednets virksomhet. Det ble i rapporten påpekt at det var mangelfullt utviklet internett i Tadsjikistan som la begrensninger på tilgang til informasjon.

I april 2007 overførte TadAZ, med Hydros samtykke, enkelte rettigheter og plikter etter Oppgjørsavtalen, til TML. Dette skjedde ved inngåelse av en trepartsavtale mellom Hydro, TadAZ og TML (Trepartsavtalen), hvor de kontraktmessige rettigheter og plikter i forbindelse med leveranser av aluminium og alumina ble overført til TML.

Hydro krevde, og fikk inn, i Trepartsavtalen en klausul om at Hydro, EBRD og Verdensbanken skulle få tilgang til TMLs årsregnskap revidert av et internasjonalt anerkjent revisjonsselskap. Selv om Hydro primært ønsket å inngå en avtale direkte med aluminiumsverket, aksepterte Hydro TML under forutsetning av oppfølging og implementering av tiltak som skulle fremme åpenhet og transparens. Dette inkluderte blant annet vurdering av å etablere et kontor i Dusjanbe, innhente reviderte regnskap og kontinuerlig vurdering av fabrikkbesøk, osv. TML fremsto dessuten som et bedre alternativ enn CDH fordi eierskapet var kjent.

I Hydros korrespondanse med Verdensbankens representant i Dusjanbe i mars 2007, ble følgende uttalt fra Verdensbanken: *“Overall, we think that the letter that was sent by Talco (TML) to you is progress and their commitment to get themselves audited and to work with WB/IFC/EBRD is an opportunity to introduce more transparency into TadAZ”.*

Dette understreker det dilemmaet som Hydro, og vestlige institusjoner, opplevde i Tadsjikistan. Hydro vurderte at man gjennom Oppgjørs- og Trepartsavtalene hadde fått økt transparens og dermed sørget for at sivilsamfunnet gjennom Verdensbanken ville få mulighet til å ettergå pengestrømmene mellom Hydro og TML, samt TML og TadAZ.

3.3 HMS og samfunnsansvar

Hydro hadde støtte fra aktører med god kjennskap til Tadsjikistan, herunder EBRD, Verdensbanken og UD, for å kunne bidra til økt transparens.

Etter Hydros vurdering la ikke NHDs eierskapspolitikk i 2006-2007 begrensninger på hvilke land et selskap kunne inngå kjøps- og salgssavtaler i. Senere har Stortinget gitt støtte til næringslivets engasjement i utviklingsland gjennom Innstilling. S. nr. 200 – 2008-2009 side 2, hvor det fremgår blant annet at:

«Meldingen legger til grunn at norske selskaper skal være blant de fremste i å utøve samfunnsansvar og på den måten bidra til å styrke menneskerettighetenes stilling, skape anstendige arbeidsvilkår, ta vare på miljøet og bekjempe korrupsjon. Regjeringen mener at et aktivt engasjement fra bedriftene på disse områdene vil virke positivt både for bedriftene og for samfunnet for øvrig.

[...]

Regjeringen mener at økonomisk engasjement i utviklingsland er positivt fordi det bidrar til verdiskaping og kan fremme politisk og sosial utvikling.»

Hydro oppfattet UD dithen at Hydros forretningsmessige engasjement i Tadsjikistan ville bidra til stabilitet og positiv utvikling. Hydro avviste å samarbeide med selskap der det var uklare eierforhold og uviss tilknytning (se punkt 3.1 og 3.2). TML ble, etter en grundig og konkret vurdering, akseptert under forutsetning av økt åpenhet og minst 70% statlig eierskap.

I møter med representanter for TadAZ og myndighetene, ble det diskutert muligheter for å bidra til å forbedre situasjonen ved metallverket. Hydro tok opp CSR-problemstillinger og foreslo forbedringer ved verket knyttet til HMS. TadAZ besøkte Hydros anlegg i Norge. Hydro besøkte TadAZ og presenterte i ettertid forslag til forbedringer. Gjennom et eget prosjekt, «Retrofit», ble det tatt initiativ til en opprusting av to produksjonslinjer ved verket for å gi betydelig bedre ytelse og lavere miljøutslipp fra produksjonen (se punkt 4.3). I tillegg til Hydro, var Verdensbanken aktiv pådriver for at Tadsjikistan skulle ratifisere Kyoto-avtalen. Tadsjikistan ratifiserte omsider Kyoto-avtalen i 2008.

3.4 Retningslinjer

Det ble ikke gjort vesentlige endringer i Hydros relevante formelle styrende dokumenter (Code of Conduct og Hydro's Social Responsibility) i perioden 2005-2007.

I 2005 kom Hydro ut med et sentralt dokument innen anti-korrupsjonsarbeidet, «Hydros integritetsprogram – håndbok» se vedlegg 7. Håndboken fokuserer på hvordan man kan unngå korrupsjon, respektere menneskerettigheter og hvordan Hydro skal opptre i relasjon til forretningspartnere i verdikjeden. Konsernsjefens forord avsluttes slik; *«Ethical dilemmas are here to stay; how to deal with them is what counts»*. Det ble gjennomført en omfattende opplæring i hele organisasjonen i tilknytning til lanseringen. Håndboken ble oversatt til alle Hydros nøkkelspråk og det ble også utviklet et e-læringskurs som alle ansatte var pliktig å gjennomføre som en del av programmet «The Hydro Way». Lanseringen sammenfalt med at Hydro markerte at konsernet var 100 år. I mars 2007 ble håndboken i russisk versjon delt ut på et møte med tadsjikiske myndigheter. Samtalen på møtet dreide seg blant annet om integritet og anti-korrupsjon.

3.5 Styrets involvering

I forbindelse med opphøret av leveransene fra TadAZ i desember 2004, var det stort fokus på hvorvidt Hydro måtte bokføre et regnskapsmessig tap. Dette var gjenstand for behandling i minst 4 møter i styrets revisjonsutvalg i 2005.

Opphøret av leveransene og de regnskapsmessige forholdene ble beskrevet i årsrapporten for 2004, samt utførlig omtalt i vår 20-F rapportering knyttet til at Hydro da var børsnotert i USA⁷.

I februar 2005 informerte konsernsjefen styret skriftlig og muntlig om situasjonen, herunder om voldgiftssaken i London.

4 2007-2016: Håndteringen av Oppgjørs- og Trepartsavtalene

4.1 Avtalehåndtering

For å håndtere risikoene knyttet til Oppgjørsavtalen – og spesielt TML – ble det iverksatt en rekke tiltak. Hydro gjennomførte jevnlig besøk og møter i Tadsjikistan, hvor personell fra kommersielle, CSR-, HMS- og tekniske funksjoner, deltok. Hydro vurderte også å etablere en permanent

---

⁷ Hydro-aksjen ble strøket fra notering på New York-børsen høsten 2007.

tilstedeværelse i Tadsjikistan. Dette ble imidlertid ikke gjennomført, da Oppgjørsavtalen ikke genererte nok aktivitet til at det kunne forsvares å utstasjonere Hydro-medarbeidere i landet.

Det hadde vært en økende bekymring knyttet til TML. I forhandlingene om «Retrofit»-prosjektet (se punkt 4.3) stilte Hydro krav om at tolling-partneren måtte være fullt ut statlig eid. Kravet ble avvist av TadAZ, som begrunnet dette med at det ville kunne ha negativ innvirkning på beskyttelsen av TadAZ' kontantstrøm mot rettslige krav fra tredjeparter.

Hydro fortsatte den tette dialogen med Verdensbanken og EBRD, samt nå også med IMF, med hensyn til transparens-problemstillinger. I fellesskap med disse tok Hydro også gjentatte ganger til orde for at TML skulle la seg revidere av et internasjonalt anerkjent revisjonsselskap, og at revisjonsrapporten skulle gjøres tilgjengelig for Hydro, EBRD og Verdensbanken i henhold til Trepartsavtalen. Den første revisjonen ble gjennomført i 2011 av et internasjonalt anerkjent revisjonsselskap og gjaldt årene 2007-2010.

4.2 HMS og samfunnsansvar

Etter at Oppgjørsavtalen ble inngått i desember 2006, og leveransene av metall ble gjenopptatt, ble det i 2007-2008 foretatt en grundig gjennomgang av avtalekomplekset av internrevisjonen. Gjennomgangen viste at betalingene skjedde til en bank i Tadsjikistan⁸. Internrevisjonen presenterte følgende til styret i april 2008, da de gjennomgikk sin årsrapport fra 2007:

- *«The awareness and sensitivity towards CSR has greatly improved over time, more specifically since the Horton case in 2003. This is supported by the documentation and interviews*
- *Hydro's business practices in Tadsjikistan are currently compliant with our Code of Conduct, which is inspired by TRACE standards*
- *Documentation, information shared, and risk picture related to CSR are uniform from lower level of the organization to CMB*
- *Despite the efforts to improve the transparency in our business transactions with Tadaz and Talco Management (TML), Internal Audit is concerned that the TML may be controlled or highly influenced by people close to national authorities*
  - *Talco Management is registered in BVI (Tortolla) and 30% of its ownership is through Tadjik business executives*
  - *As a mitigating risk, Hydro has a contractual right to request the audited annual accounts of Talco Management. However, such annual audit of accounts may not provide sufficient payment details in order to conclude on the funds flow»*

Både TadAZ og Hydro var interessert i å se på muligheten for å gjøre driftsmessige og miljømessige forbedringer ved verket i Tadsjikistan. I mars 2007 foretok Hydro en HMS- og teknisk gjennomgang av TadAZ. Videre hadde man møte med EBRD, det tadsjikiske miljødepartementet og fagforeningen ved verket, TadAZ Union. Formålet var å kartlegge status for HMS. I juni 2007 mottok Hydro en delegasjon med teknisk personell fra TadAZ. Det ble i den forbindelse gjennomført en HMS-presentasjon på Sunndalsøra og siden i Oslo.

Basert på kartlegging av HMS, utarbeidet Hydro en rapport som adresserte HMS og tekniske utfordringer ved TadAZ. Det ble blant annet sett på muligheten til å modernisere produksjonslinje 5

---

⁸ I 2011 ble det, i tillegg til banken i Tadsjikistan, gjort innbetalinger via en bankforbindelse i Latvia. Hydro mottok også betaling fra TML for kjøp av alumina fra den samme banken i Latvia fra 2010.

ved å bruke Hydros punktmateteknologi (som reduserer forekomster av miljø- og helsefarlig bluss ved tilføring av alumina) – det såkalte «Retrofit»-prosjektet. HMS-standarden ved TadAZ var langt under Hydros nivå, og vesentlige forbedringer var påkrevd for å komme opp på en vestlig standard.

Tadsjikistans beslutning om å ratifisere Kyoto-avtalen ble gjort kjent under en fornybar energi-konferanse i Dusjanbe 22. oktober 2008. Hydro hadde argumentert for slik ratifikasjon. Denne ratifikasjonen ville ventelig underbygge levedyktigheten til «Retrofit»-prosjektet, som ville kunne kvalifisere for tildeling av omsettelige klimasertifikater.

«Retrofit»-prosjekt for produksjonslinje 5 ville bidratt vesentlig til å redusere klimautslippene for om lag en fjerdedel av den totale produksjonen ved smelteverket. Det ville ha tatt flere år å ferdigstille prosjektet, og kostnaden ble estimert til å være i størrelsesorden USD 70-120 millioner (blant annet avhengig av om det ville ha blitt installert gassrensaneanlegg). Selv om prosjektet kunne ha blitt delvis finansiert gjennom forhåndssalg av klimasertifikater, måtte TadAZ likevel ha fått prosjektfinansiering gjennom International Finance Corporation (IFC), EBRD og/eller private investorer og finansinstitusjoner. Hydros støtte til prosjektet var forutsatt å være av teknisk art.

Hydro involverte seg også i annet forbedringsarbeid innen HMS ved verket. Det ble blant annet undertegnet en HMS-protokoll mellom Hydro og TadAZ i mai 2009, hvor begge parter forpliktet seg til å etablere en HMS-policy og -strategi, samt til årlige aktivitetsplaner ved TadAZ. Målsetningen var å løfte verkets HMS-standard nærmere et internasjonalt nivå.

I juli 2009 deltok de fleste medlemmene av verkets ledelse på en studietur til Hydros deleide aluminiumverk Slovalco i Slovakia.

I januar 2010 besøkte Hydro igjen TadAZ for å følge opp HMS-strategien og aktivitetsplanene, og for å vurdere forbedringene som var utført siden forrige besøk. Dette var det siste HMS-relaterte besøket fra Hydros side.

4.3 Status for Oppgjørs- og Trepartsavtalene

Basert på de positive elementene Hydro fikk inntatt i Oppgjørs- og Trepartsavtalene, var det knyttet en forsiktig optimistiske med hensyn til å kunne bidra til forbedringer ved smelteverket.

Samtidig som Hydro gjennom hele samarbeidsperioden var trygg på at selskapet ikke brøt noe norsk eller internasjonal lovgivning, hadde Hydro stor bevissthet rundt de mange risikofaktorene og dilemmaene det stod overfor i forbindelse med gjennomføringen av avtalene. Hydro foretok alle nødvendige tiltak som med rimelighet kunne forventes av et selskap for å redusere risikoen for korrupsjon.

Som nevnt, har det vært gjentatte forsøk på å få til ytterligere forbedringer innen transparens, HMS og økt produksjon ved vårt engasjement i Tadsjikistan. Det var et økende bekymring knyttet til dette handelen utover høsten 2008. Hydro så ikke den ønskede utviklingen innen flere områder. Selskapet forsøkte blant annet å bruke «Retrofit»-prosjektet som et middel til å få endret den statlige eierandelen i TML til 100%. Dette lot seg ikke gjøre, og «Retrofit»-prosjektet ble aldri realisert. Fremgangen innen HMS gikk også sakte. Det tok dessuten lang tid før Hydro mottok reviderte regnskapsrapporter fra TML.

Konsernsjefen ba mot slutten av 2008 om en vurdering om Hydro hadde mulighet til å komme ut av avtalene. Konklusjonen var at avtalene ikke kunne termineres uten å risikere søksmål eller erstatningskrav for kontraktsbrudd fra forsikringsselskapene og/eller TadAZ/TML.

I november 2009 besluttet konsernsjefen at det ikke skulle inngås nye avtaler om kjøp av metall, utover gjennomføring av Oppgjørs- og Trepartsavtalene, grunnet mangel på resultater og adekvat

respons fra TadAZ. Da Hydro formidlet dette, oppsto ytterligere forsinkelser i de allerede avtalte metalleveransene. Etersom betalinger og leveranser under Oppgjørs- og Trepartsavtalene ikke ble gjennomført til avtalt tid, fortsatte avtalene å løpe utover den opprinnelig avtalte tid. Siste leveranse av alumina under Trepartsavtalen var i november 2009. Siste leveranse av metall fra TadAZ, etter alle forsinkelsene, var første kvartal 2012.

I 2011, etter at aluminaforpliktelsene under Trepartsavtalen var oppfylt, ble det inngått én salgsavtale for leveranse av to skipslaster med alumina, til ordinære kommersielle vilkår. En delbetaling av denne leveransen ble gjort i form av aluminium, som ble avregnet mot Oppgjørs- og Trepartsavtalene.

Siste innbetaling til Hydro ble mottatt i mars 2013. Hydro har fortsatt noe utestående under Oppgjørsavtalen, men har ikke hatt handel i Tadsjikistan siden 1. kvartal 2012.

4.4 Retningslinjer

Hydros Integritets program – håndbok, omtalt i punkt 3.4, – ble revidert i 2010.

Håndboken er fortsatt gjeldende og er tilgjengelig på 8 språk, se vedlegg 8. De styrende dokumentene Hydro's Social Responsibility og Code of Conduct ble revidert i 2013.

4.5 Styrets involvering

Konsernsjefen orienterte i sin redegjørelse til styret i februar 2007 om at Hydro hadde inngått Oppgjørsavtalen, som inkluderte tilbakebetaling av kontanter og inngåelse av nye kommersielle avtaler med TadAZ. Tilbakebetalingen ville i det alt vesentligste skje til forsikringsselskapene som refusjon for utbetalinger til Hydro under forsikringsoppjøret.

Internrevisjonens årsrapport for 2006 ble distribuert til styret i mai 2007. Internrevisjonen bemerket at TadAZ var blitt bedt om å signere en erklæring knyttet til transparens og corporate governance.

Konsernsjefen informerte i sin redegjørelse til styret, i desember 2007, om at Hydro var i forhandlinger med TadAZ om et moderniseringsprosjekt som ville bidra vesentlig til å redusere miljøutslipp og øke produksjonskapasiteten med om lag 20% – «Retrofit»-prosjektet.

Konsernsjefen viste samtidig til negative artikler i nettbaserte aviser. Han informerte om at man både internt i selskapet, og sammen med Verdensbanken, EBRD og UD, la betydelig vekt på CSR og transparens.

I april 2008 presenterte internrevisjonen sin konklusjon fra gjennomgangen av handelen i Tadsjikistan (se punkt 4.2)

I oktober samme år tok styret imot en redegjørelse fra konsernsjefen i forbindelse med «Retrofit»-prosjektet (se punkt 4.3.) og sa seg enig i Hydros krav om at TML skulle bli 100% statlig eid. Styret noterte seg også at UD, IMF og EBRD var informert om Hydros posisjon.

I sammenheng med den tidligere omtalte Libya-granskingen, jobbet Hydro i løpet av hele 2008 med å beskrive compliance-systemet (systemer for på best mulig måte å sikre etterlevelse av relevante lover, regler og styrende dokumenter). Dette arbeidet resulterte i et styrende dokument som definerer roller og ansvar for compliance, hvordan compliance-arbeidet er organisert og hvilke aktiviteter som til sammen utgjør compliance-systemet (se punkt 5 for en kort beskrivelse av dagens compliance-system). Compliance-systemet ble presentert og diskutert i styret, blant annet i møtet i oktober 2008.

I desember 2008 mottok styret et 11-siders notat som oppsummerte Hydros engasjement og hvilke nøkkelvurderinger som var utført i denne forbindelse.

5 Compliance i Hydro

Etterlevelse av lover og regler er et linjeansvar og Hydro jobber systematisk på alle nivå i organisasjonen for å sikre slik etterlevelse.

Hydros Code of Conduct, som er godkjent av styret og som gjelder for styrets medlemmer og alle ansatte i Hydro, definerer compliance til å omfatte etterlevelse av relevante lover og regler, samt Hydro interne styrende dokumenter.

Styret har compliance som et fast agendapunkt to ganger i året. Hovedfokusområdene har vært, og er, i) HMS, ii) anti-korrupsjon og iii) konkurranserett.

Ansvar for å sikre etterlevelse og for å rapportere eventuelle brudd på regelverket ligger hos linjeledelsen på alle nivå i organisasjonen.

En konsernfunksjon for compliance har et koordinerende og ledende ansvar for å sikre at Hydro har hensiktsmessige prosedyrer og systemer på plass i alle deler av virksomheten. Det er eget compliance-personell i Norge, Tyskland og Brasil.

Leder for konsernfunksjonen compliance rapporterer til konserndirektør for juridisk, CSR og compliance. Vedkommende møter i styret og i styrets revisjonsutvalg to ganger hvert år og skal rapportere eventuelle saker han/hun finner relevant direkte til konsernsjefen eller styrets revisjonsutvalg.

Det er tett samarbeid mellom ulike konsernstaber når det gjelder styring og kontroll innen compliance. Dette gjelder blant annet for å etablere hensiktsmessige prosedyrer, rutiner og opplæring rundt i organisasjonen.

Complianceaktivitetene er strukturert i henhold til fire hovedpilarer: 1) forebygging, 2) avdekking, 3) rapportering og 4) respons.

Kartlegging av compliance-risiko er en integrert del av den årlige risikostyringsprosessen i Hydro. Den er ment å sikre at hensiktsmessige prosedyrer er på plass, dvs. at de står i forhold til den aktuelle risikoen.

Alle forretningsområder definerer complianceplaner som inngår i de årlige forretningsplanene. Konsernsjefen følger opp status for complianceplanene i sine kvartalsvise møter med lederne for de respektive forretningsområdene.

Hydro har også sterkt fokus på å følge opp etterlevelse i joint-ventures og selskaper hvor det har eierinteresser.

Hydro har hatt en varslingskanal siden 2004. Denne er fra 2011 blitt benevnt «Alertline», og driftes av et eksternt selskap. Kanalen er tilgjengelig på alle språk hvor Hydro har virksomheter og kan benyttes per e-post, internett, intranett og telefon. Den som varsler kan forbli anonym dersom det er ønskelig. Det er internrevisjonen som har ansvaret for å håndtere varslingskanalen på vegne av styrets revisjonsutvalg. Internrevisjonen rapporterer status hvert kvartal. Internrevisjonen gjennomfører risikobaserte revisjoner i hele organisasjonen med fokus på at rutiner og kontroller for compliance fungerer etter hensikten.

Høsten 2014 initierte styret en ekstern uavhengig gjennomgang av Hydros compliance-system. Konklusjonen fra denne gjennomgangen var at forretningskulturen og «tonen fra toppen» er på nivå med det som er vurdert som «ledende praksis». Det ble gjort forslag til forbedringstiltak, som

inngår i ledelsens arbeid med kontinuerlig forbedring av compliance-systemet for å sikre at risiko knyttet til compliance er hensiktsmessig kontrollert og at de fungerer etter sin intensjon.

6 Avslutning

Denne redegjørelsen bygger på et omfattende materiale fra en periode som strekker seg over 20 år. Informasjonen som er gitt i redegjørelsen bygger på dette materialet og de tidligere vurderinger som er gjort av Tadaz-handelen. Hydros gjennomgang har bidratt til å systematisere selskapets informasjon om saken. Denne redegjørelsen har vært utarbeidet over en relativt kort tidsperiode og det kan finnes ytterligere relevant informasjon. Hydro vil derfor arbeide videre med saken internt for å avklare om slik informasjon finnes.

Med vennlig hilsen
for Norsk Hydro ASA

Dag Mejdell
Styreleder